Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (sjätte avdelningen)

den 12 maj 2021 *

”Begäran om förhandsavgörande – Likabehandling av kvinnor och män i fråga om social trygghet – Direktiv 79/7/EEG – Artikel 4.1 – Diskriminering på grund av kön – Nationell lagstiftning enligt vilken kvinnor som har haft ett visst antal barn beviljas pensionstillägg för mödrar – Kvinnor som har ansökt om förtida pension utesluts från detta pensionstillägg – Tillämpningsområde för direktiv 79/7/EEG”

I mål C-130/20,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Juzgado de lo Social no 3 de Barcelona (Arbetsdomstol nr 3 i Barcelona, Spanien) genom beslut av den 4 mars 2020, som inkom till domstolen den 9 mars 2020, i målet

YJ

mot

Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS),

meddelar

DOMSTOLEN (sjätte avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden L. Bay Larsen samt domarna C. Toader och M. Safjan (referent),

generaladvokat: J. Kokott,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

– YJ, genom L. Ripoll Sans, abogada,

– Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS), genom A.R. Trillo García och P. García Perea, båda i egenskap av ombud,

– Spaniens regering, genom M.J. Ruiz Sánchez, i egenskap av ombud,

– Europeiska kommissionen, genom C. Valero och I. Galindo Martín, båda i egenskap av ombud,

* Rättegångsspråk: spanska.

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 4.1 i rådets direktiv 79/7/EEG av den 19 december 1978 om successivt genomförande av principen om likabehandling av kvinnor och män i fråga om social trygghet (EGT L 6, 1979, s. 24; svensk specialutgåva, område 5, volym 2, s. 111).

2 Begäran har framställts i ett mål mellan YJ och Instituto Nacional de la Seguridad Social (Nationella institutet för social trygghet, Spanien) (nedan kallat INSS), angående INSS beslut att inte bevilja YJ pensionstillägg i samband med hennes förtida pension.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

3 Första och andra skälet i direktiv 79/7 har följande lydelse:

”Artikel 1.2 i rådets direktiv 76/207/EEG av den 9 februari 1976 om genomförande av principen om likabehandling av kvinnor och män i fråga om tillgång till anställning, yrkesutbildning och befordran samt arbetsvillkor [(EGT L 39, 1976, s. 40; svensk specialutgåva, område 5, volym 1, s. 191)] föreskriver att [Europeiska gemenskapernas råd], i syfte att säkerställa att principen om likabehandling av kvinnor och män successivt genomförs, … på förslag från [Europeiska gemenskapernas kommission] skall anta bestämmelser som klart anger dess väsentliga innehåll, räckvidd och åtgärderna för dess tillämpning; [EEG-]fördraget ger inte de särskilda befogenheter som behövs för detta ändamål.

Likabehandlingsprincipen i fråga om social trygghet bör genomföras i första hand i de lagstadgade system som ger skydd vid sjukdom, invaliditet, ålderdom, olycksfall i arbetet, yrkessjukdomar och arbetslöshet, samt i socialhjälp om denna är avsedd att komplettera eller ersätta ovannämnda system.”

4 Artikel 1 i detta direktiv har följande lydelse:

”Avsikten med detta direktiv är att på området social trygghet och när det gäller andra inslag av socialt skydd enligt artikel 3 successivt genomföra principen om likabehandling av kvinnor och män i fråga om social trygghet, härefter kallad ’likabehandlingsprincipen’.”

5 I artikel 4 i direktivet anges följande:

”1. Likabehandlingsprincipen innebär att det inte skall förekomma någon som helst diskriminering på grund av kön, vare sig direkt eller indirekt, särskilt med hänvisning till äktenskaplig status eller familjestatus, i synnerhet vad beträffar

– systemens räckvidd och villkoren för tillgång till dem,

– skyldigheten att betala avgifter och beräkningen av avgifterna,

– beräkningen av förmåner, bland annat tillägg avseende make/maka och familjemedlemmar samt de villkor som bestämmer varaktigheten och bibehållandet av rätten till bidrag.

2. Likabehandlingsprincipen skall inte påverka de bestämmelser som gäller skydd för kvinnor på grund av moderskap.”

6 I artikel 7.1 i direktivet föreskrivs följande:

”Detta direktiv skall inte [utgöra] hind[er] för medlemsstaterna att utesluta från dess tillämpningsområde

a) avgörandet av pensionsålder för att bevilja ålders- och avgångspension och de eventuella konsekvenserna härav för andra förmåner,

b) fördelar i fråga om ålderspensionsförsäkring som beviljas personer som har fostrat barn; erhållande av rätt till förmåner efter förvärvsavbrott på grund av fostran av barn,

…”

Spansk rätt

7 I artikel 60 i Ley General de la Seguridad Social (allmän lag om social trygghet), i dess konsoliderade lydelse som godkänts genom Real Decreto Legislativo 8/2015 por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General de la Seguridad Social (kungligt lagstiftningsdekret 8/2015 om godkännande av den ändrade lydelsen av den allmänna lagen om social trygghet) av den 30 oktober 2015 (BOE nr 261 av den 31 oktober 2015, s. 103291) (nedan kallad LGSS), med rubriken ”Moderskapstillägg till pensioner som finansieras genom avgifter till systemet för social trygghet”, föreskrivs följande:

”1. Kvinnor som har fött eller adopterat barn och som uppbär avgiftsfinansierad ålderspension, änkepension eller pension på grund av bestående arbetsoförmåga från någon del av systemet för social trygghet, ska med hänsyn till deras demografiska bidrag till socialförsäkringen vara berättigade till ett pensionstillägg.

Storleken på detta tillägg, som till alla delar i rättsligt hänseende ska anses utgöra en avgiftsfinansierad allmän pension, motsvarar grundbeloppet för dessa pensioner multiplicerat med en viss procentsats beroende på antalet barn enligt följande skala:

a) Vid två barn: 5 procent.

b) Vid tre barn: 10 procent.

c) Vid fyra eller fler barn: 15 procent.

Vid prövning av om rätt till tillägg föreligger och, om så är fallet, med vilket belopp, ska endast barn som fötts eller adopterats före tidpunkten för den pensionsgrundande händelsen beaktas.

2. Om det beviljade grundbeloppet för pensionen överstiger den gräns som fastställs i artikel 57 utan att tillägget räknas in, får summan av pensionen och tillägget inte överstiga den gränsen plus 50 procent av det beviljade tillägget.

Om det beviljade pensionsbeloppet uppnår den gräns som fastställs i artikel 57 när endast en del av tillägget räknas in, ska den berörda personen dessutom ha rätt att erhålla 50 procent av den del av tillägget som överstiger den övre gräns som gäller vid varje tidpunkt.

I de fall den övre gränsen, genom lag eller annan författning, kan överskridas av andra skäl, ska tillägget beräknas i enlighet med denna punkt, varvid grundbeloppet för pensionen ska anses utgöra den övre gräns som gäller vid varje tidpunkt.

Om den pension som ska kompletteras med tillägget intjänas genom tidsproportionell sammanläggning av försäkringsperioder, i enlighet med internationella bestämmelser, ska tillägget beräknas på grundval av den teoretiska intjänade pensionen, och den aktuella proportionella andelen ska tillämpas på det erhållna resultatet.

…

4. Pensionstillägg ska inte beviljas när den berörda personen själv har valt att gå i förtida pension eller vid delpension, såsom avses i artiklarna 208 respektive 215.

Pensionstillägg ska emellertid beviljas från och med den tidpunkt då personen övergår från delpension till hel pension, när denne uppnår föreskriven ålder för detta.

…”

8 I artikel 208 LGSS, med rubriken ”Förtida pension på den sökandes begäran”, föreskrivs följande:

”1. För att kunna beviljas förtida pension på den sökandes egen begäran ska följande villkor vara uppfyllda:

a) Den sökande ska ha uppnått en ålder som är högst två år lägre än den ålder som är tillämplig i varje enskilt fall enligt artikel 205.1 a. I detta sammanhang ska de nedsättningskoefficienter som avses i artikel 206 inte vara tillämpliga.

b) Den sökande ska styrka en minsta giltig avgiftsperiod på 35 år. I detta sammanhang ska den proportionella andel som hänför sig till tilläggsbelopp inte beaktas. Endast för detta ändamål, ska den obligatoriska militärtjänstgöringens eller motsvarande vapenfria tjänsts varaktighet beaktas, upp till en högsta gräns på ett år.

c) När de allmänna och särskilda villkoren för den här typen av pension är uppfyllda, måste det pensionsbelopp som ska erhållas vara högre än det minimipensionsbelopp som sökanden skulle vara berättigad till med hänsyn till dennes familjesituation då vederbörande uppnår 65 års ålder. I annat fall är det inte möjligt att beviljas denna form av förtida pensionering.

…”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

9 YJ fick på egen begäran, genom beslut av INSS av den 11 december 2017, rätt att gå i pension i förtid och att uppbära pension med verkan från och med den 4 december 2017. YJ begärde omprövning av detta beslut och gjorde gällande att INSS borde ha beviljat henne det pensionstillägg för mödrar som föreskrivs i artikel 60 LGSS, eftersom hon hade fått tre barn.

10 INSS beslutade den 9 maj 2018 att inte ändra sitt ursprungliga beslut och motiverade detta med att pensionstillägget för mödrar inte var tillämpligt i det fall då den berörda personen själv hade valt att gå i pension i förtid. YJ överklagade detta beslut till Juzgado de lo Social nº 3 de Barcelona (Arbetsdomstol nr 3 i Barcelona, Spanien). YJ har vid den hänskjutande domstolen i huvudsak gjort gällande att artikel 60 LGSS leder till en diskriminering av kvinnor som, på grund av att de har valt att gå i pension i förtid, inte kan komma i åtnjutande av nämnda pensionstillägg för mödrar.

11 Den hänskjutande domstolen har erinrat om att EU-domstolen, i domen av den 12 december 2019, Instituto Nacional de la Seguridad Social (Pensionstillägg för mödrar) (C-450/18, EU:C:2019:1075), slog fast att artikel 60 LGSS, som varken omfattas av tillämpningsområdet för undantaget i artikel 4.2 i direktiv 79/7 eller undantaget i artikel 7.1 b i samma direktiv, medför en sådan direkt diskriminering på grund av kön som är förbjuden enligt direktivet.

12 Den hänskjutande domstolen har tillagt att det inte finns någon anledning att inte, i tillämpliga delar, tillämpa EU-domstolens resonemang i den domen i förhållande till kvinnor, vilka alla befinner sig i samma situation, oberoende av hur och när de får tillträde till det pensionssystem som pensionstillägget för mödrar kompletterar.

13 Den hänskjutande domstolen vill således få klarhet i huruvida det system som föreskrivs i artikel 60 LGSS – enligt vilket kvinnor, som i likhet med YJ väljer att gå i förtida pension, inte kan komma i åtnjutande av det pensionstillägg för mödrar som föreskrivs i denna artikel, till skillnad från kvinnor som går i pension vid lagstadgad ålder eller som går i förtida pension på grund av den förvärvsverksamhet de har bedrivit under sitt yrkesverksamma liv, på grund av arbetsoförmåga eller på grund av att de slutat att arbeta innan de är berättigade till pension av skäl som inte kan tillskrivas dem – är förenligt med den unionsrättsliga princip som säkerställer likabehandling i vid bemärkelse, det vill säga mellan kvinnor och män, men även mellan kvinnor, och huruvida detta system medför en direkt diskriminering i den mening som avses i direktiv 79/7.

14 Mot denna bakgrund beslutade Juzgado de lo Social nº 3 de Barcelona (Arbetsdomstol nr 3 i Barcelona) att vilandeförklara målet och ställa följande tolkningsfråga till domstolen:

”Kan en bestämmelse som artikel 60.4 [LGSS], enligt vilken kvinnor som frivilligt går i förtida pension inte är berättigade till pensionstillägget för mödrar, till skillnad från kvinnor som går i pension vid den lagstadgade pensionsåldern, eller som går i förtida pension på grund av den förvärvsverksamhet de har bedrivit under sitt yrkesverksamma liv, på grund av arbetsoförmåga eller på grund av att de slutat att arbeta innan de är berättigade till pension av skäl som inte kan tillskrivas dem, anses utgöra direkt diskriminering i den mening som avses i direktiv 79/7?”

Prövning av tolkningsfrågan

15 EU-domstolen påpekar inledningsvis att den hänskjutande domstolen i sin begäran om förhandsavgörande rent allmänt har hänvisat till direktiv 79/7 utan att ange vilken eller vilka bestämmelser i detta direktiv som den begär tolkning av.

16 Det framgår emellertid såväl av formuleringen av tolkningsfrågan som av de förklaringar som lämnats av den hänskjutande domstolen i begäran om förhandsavgörande att denna fråga i själva verket syftar till att fastställa huruvida det föreligger en direkt diskriminering på grund av kön i den mening som avses i direktiv 79/7, som är förbjudet enligt artikel 4.1 i direktivet, i vilken det föreskrivs att principen om likabehandling av kvinnor och män i fråga om social trygghet innebär att det inte får förekomma någon som helst diskriminering på grund av kön, vare sig direkt eller indirekt, särskilt med hänvisning till äktenskaplig status eller familjestatus.

17 EU-domstolen erinrar i detta hänseende om att det av fast rättspraxis framgår att det enligt det förfarande för samarbete mellan nationella domstolar och EU-domstolen som införts genom artikel 267 FEUF ankommer på EU-domstolen att ge den nationella domstolen ett användbart svar som gör det möjligt för den domstolen att avgöra det mål som den ska pröva. I detta syfte kan EU-domstolen behöva omformulera de frågor som hänskjutits (dom av den 3 mars 2020, Gómez del Moral Guasch, C-125/18, EU:C:2020:138, punkt 27 och där angiven rättspraxis).

18 För att ge den hänskjutande domstolen ett användbart svar ska den ställda frågan förstås så, att den i huvudsak syftar till att fastställa huruvida artikel 4.1 i direktiv 79/7 ska tolkas så, att den utgör hinder för en nationell lagstiftning i vilken det föreskrivs att ett pensionstillägg för mödrar ska utges till förmån för kvinnor som har fött eller adopterat minst två barn för det fall de går i pension vid lagstadgad pensionsålder eller går i förtida pension av vissa i lag föreskrivna skäl, men inte för det fall de går i förtida pension på egen begäran.

19 Begreppet ”direkt diskriminering på grund av kön” i artikel 4.1 i direktiv 79/7 ska förstås så, att det omfattar alla situationer då en person på grund av kön behandlas mindre förmånligt än en annan person behandlas, har behandlats eller skulle ha behandlats i en jämförbar situation (dom av den 26 juni 2018, MB (Könskorrigering och ålderspension), C-451/16, EU:C:2018:492, punkt 34). Av detta följer att det, för att en direkt diskriminering ska anses ske ”på grund av kön”, krävs att en person behandlas ofördelaktigt på grund av sin tillhörighet till det manliga eller kvinnliga könet.

20 Det ska dessutom understrykas att direktiv 79/7, enligt rubriken och artikel 1, jämförd med det första och det andra skälet i direktivet, syftar till att successivt genomföra principen om likabehandling av kvinnor och män i fråga om social trygghet. Vidare framgår det av det uttryckssätt som definieras i artikel 1 i direktivet att uttrycket ”principen om likabehandling”, som används i resten av direktivet, ska förstås så, att det utgör en kortform som hänvisar till ”principen om likabehandling av kvinnor och män i fråga om social trygghet”.

21 Följaktligen kan begreppet ”diskriminering på grund av kön” i artikel 4.1 i direktiv 79/7 endast avse fall av diskriminering mellan å ena sidan manliga arbetstagare och å andra sidan kvinnliga arbetstagare.

22 Under dessa omständigheter kan artikel 4.1 i direktiv 79/7 inte anses utgöra en unionsrättslig bestämmelse som säkerställer likabehandling i vid bemärkelse, det vill säga även mellan personer av samma kön. Begreppet ”direkt diskriminering på grund av kön” i denna bestämmelse avser tvärtom en situation där arbetstagare behandlas mindre förmånligt på grund av att de är män eller kvinnor i förhållande till andra arbetstagare av motsatt kön i en jämförbar situation.

23 I förevarande fall rör situationen i det nationella målet en kvinna som, på grund av att hon har valt att gå i förtida pension, inte kan erhålla ett pensionstillägg för mödrar och således anser sig bli mindre förmånligt behandlad än kvinnor som, på grund av att de har gått i pension vid lagstadgad ålder eller gått i förtida pension av vissa lagstadgade skäl, kan komma i åtnjutande av detta pensionstillägg.

24 Direktiv 79/7 är emellertid inte tillämpligt på en sådan situation, eftersom kriteriet för att inte bevilja kvinnor som pensioneras i förtid på egen begäran något pensionstillägg för mödrar inte är den berörda arbetstagarens kön, utan villkoren för att gå i pension. Den påstådda diskrimineringen sker således inte ”på grund av kön”. Den aktuella situationen avser för övrigt inte en diskriminering mellan å ena sidan manliga arbetstagare och å andra sidan kvinnliga arbetstagare, utan ett påstått åsidosättande av principen om likabehandling av kvinnliga arbetstagare.

25 Denna slutsats påverkas inte av domen av den 12 december 2019, Instituto Nacional de la Seguridad Social (Pensionstillägg för mödrar) (C-450/18, EU:C:2019:1075), även om det mål som avgjordes genom den domen rörde samma nationella lagstiftning som den som är aktuell i det nationella målet. I det målet var klaganden i det nationella målet nämligen en manlig arbetstagare som ansåg sig ha behandlats mindre förmånligt än kvinnliga arbetstagare, eftersom han nekades det aktuella pensionstillägget för mödrar på grund av att han var man. I nämnda dom kunde domstolen således grunda sitt resonemang på direktiv 79/7, eftersom det påstådda åsidosättandet av principen om likabehandling avsåg manliga arbetstagare i förhållande till kvinnliga arbetstagare och följaktligen grundade sig på den berörda arbetstagarens kön, vilket inte är fallet här.

26 Under dessa omständigheter finner EU-domstolen att den situation som är aktuell i det nationella målet inte omfattas av tillämpningsområdet för direktiv 79/7.

27 Mot bakgrund av dessa överväganden ska den fråga som ställts besvaras enligt följande. Direktiv 79/7 är inte tillämpligt på nationella bestämmelser i vilka det till förmån för kvinnor som har fött eller adopterat minst två barn föreskrivs ett pensionstillägg för mödrar för det fall kvinnan går i pension vid lagstadgad pensionsålder eller går i förtida pension på grund av vissa i lag föreskrivna skäl, men inte för det fall den berörda kvinnan går i förtida pension på egen begäran.

Rättegångskostnader

28 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (sjätte avdelningen) följande:

Rådets direktiv 79/7/EEG av den 19 december 1978 om successivt genomförande av principen om likabehandling av kvinnor och män i fråga om social trygghet är inte tillämpligt på nationella bestämmelser i vilka det till förmån för kvinnor som har fött eller adopterat minst två barn föreskrivs ett pensionstillägg för mödrar för det fall kvinnan går i pension vid lagstadgad pensionsålder eller går i förtida pension på grund av vissa i lag föreskrivna skäl, men inte för det fall den berörda kvinnan går i förtida pension på egen begäran.

Underskrifter